

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννης Ρίτσος: *Ανυπότακτη Πολιτεία*

(Κ.Ν.Λ. Γ΄ Λυκείου, σσ. 51-53)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Ποιο είναι το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο αναφέρεται το ποίημα;
2. Το ποίημα θεωρείται χαρακτηριστικό δείγμα κοινωνικής ποίησης. Συμφωνείτε; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας.
3. Για ποιους λόγους μπορεί να θεωρηθεί το ποίημα νεορεαλιστικό¹;
4. “Οι οραματισμοί του ποιητή για έναν κόσμο καλύτερο, θα τονώσουν ακόμη περισσότερο την πίστη του στον άνθρωπο και θα μπολιάσουν την ποίησή του με μια κατά βάση ηρωική αισιοδοξία και αγωνιστική διάθεση”². Προσπαθήστε να εντοπίσετε τη διάθεση αυτή του ποιητή μέσα στο ποίημα.

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Ποια είναι η σχέση του τίτλου με το περιεχόμενο του ποιήματος;
2. Ποιος είναι ο κεντρικός νοηματικός άξονας που διατρέχει το ποίημα;
3. Μια σειρά από εικόνες συνθέτουν την *Ανυπότακτη Πολιτεία*. Να σχολιάσετε τη λειτουργία τους στην πρώτη στροφή.
4. Ποια δείγματα ρεαλιστικής γραφής μπορείτε να διακρίνετε στο ποίημα;

---

¹ Ντόκος Θ., “Νεορεαλισμός”, π. *Ελίτροχος*, τχ. 4-5, Χειμώνας '94 - '95, σελ. 236. “Από το 1953 ως το 1962 ο Ρίτσος προσανατολίζεται προς ένα λυρικό νεορεαλισμό. Επαναφέρει τον άμεσο συναισθηματισμό της πρώτης περιόδου και επιστρέφει στα γήινα και τα καθημερινά”. Η έκφραση των συναισθημάτων του ποιητή αποτελούν το λυρικό μέρος και η ενασχόλησή του με τα γήινα και τα καθημερινά, τη σχέση του με το ρεαλισμό.

² Βλ. Κ.Ν.Λ. Γ΄ Λυκείου, εισαγωγικό σημείωμα, σ. 51.

5. Να επισημάνετε τρεις στίχους από τους οποίους αναδύεται η *Ανυπότακτη Πολιτεία* και να σχολιάσετε τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο ποιητής σ' αυτούς τους στίχους.
6. Στο ποίημα η διάθεση του δημιουργού σταδιακά αλλάζει και γίνεται πιο αισιόδοξη. Να βρείτε τους στίχους που αισθητοποιούν αυτή την αλλαγή.
7. Για ποιους λόγους αποκαλεί ο ποιητής την πολιτεία "*ανυπότακτη*" και γιατί επαναλαμβάνει το συγκεκριμένο επίθετο σε πολλούς από τους στίχους του ποιήματος;
8. Ποιοι είναι οι ήρωες της *Ανυπότακτης Πολιτείας*; Πώς περιγράφονται από τον ποιητή;
9. Θεωρείται ότι ο ποιητής στο συγκεκριμένο ποίημα προβάλλει τις απόψεις του για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίζουμε τη ζωή και τον κόσμο. Μπορείτε να εξηγήσετε γιατί;
10. Υποστηρίζεται ότι η ποίηση του Ρίτσου "*είναι γεμάτη απαλούς τόνους, ζυμωμένα με χρώμα, αίμα κι ιδρώτα, ανθρώπινο πόνο, μοναξιά και μόχθο*". Να σχολιάσετε την παραπάνω άποψη με βάση τους στίχους του συγκεκριμένου ποιήματος.

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Η πόλη των αγώνων και της αντίστασης κατά των Γερμανών, η πόλη των συλλαλητηρίων και των αγωνιστών είναι αυτή που νοσταλγεί ο ποιητής. Ποιοι στίχοι αναδεικνύουν αυτή την εικόνα της πολιτείας;
2. "*..... να φτάσεις το πόμολο του ήλιου και ν' ανοίξεις την πόρτα στον κόσμο*". Πώς συνδέει, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής την εικόνα της πολιτείας που νοσταλγεί με την ελπίδα που αναδύεται από τον παραπάνω στίχο;
3. "*...Αχ πολιτεία αλλοπαρμένη με τα ροζιασμένα χέρια σου*": Ποιο είναι το νόημα του στίχου, κατά τη γνώμη σας;
4. "*Οι ταμπέλες στα σταυροδρόμια σου δεν είναι πια γερμανικές, αμερικάνικες είναι. Πότε λοιπόν θα διαβάσουμε τα ονόματα των οδών σου στη γλώσσα μας;*"³: Να σχολιάσετε τους παραπάνω στίχους.

---

³ Να ληφθεί υπόψη ότι ο Ρίτσος με την ποίησή του ταυτίζεται με μια πατρίδα ζωντανή και μαχόμενη, που τη βοηθάει να ορθοποδήσει.

5. Ποιοι θα είναι οι πρωταγωνιστές της αυριανής ελπίδας, οι δημιουργοί του καινούριου κόσμου “που θα ρίξουν ανάσκελα τον πόνο”;⁴
6. Προς το τέλος του ποιήματος ο δημιουργός κάνει λόγο για “τα τραγούδια που δεν είπαν ακόμα”. Τι συμβολίζει, κατά τη γνώμη σας, το τραγούδι;
7. Συμφωνείτε με την άποψη ότι η πολιτική ποίηση του Ρίτσου έχει ως στόχο της έναν καλύτερο κόσμο; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας με βάση το συγκεκριμένο ποίημα.
8. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας “τα μετάλλια παιδιά της Πολιτείας”;
9. Ποιες είναι οι καινούριες συνθήκες που συνθέτουν την εικόνα της Αθήνας μετά την επιστροφή του ποιητή από την εξορία, όπως φαίνεται από το ποίημα;

2.4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Μπ. Μπρεχτ: *Αλλάξε τον κόσμο: το 'χει ανάγκη*⁵

*Χρειάζονται πολλά, τον κόσμο για ν' αλλάξεις:
 Οργή κι επιμονή. Γνώση κι αγανάχτηση.
 Γρήγορη απόφαση, στόχαση βαθιά.
 Ψυχρή υπομονή, κι ατέλειωτη καρτερία.
 Κατανόηση της λεπτομέρειας και κατανόηση του συνόλου.
 Μονάχα η πραγματικότητα μπορεί να μας μάθει πώς
 την πραγματικότητα ν' αλλάζουμε.*

(απόσπασμα)

Ποια είναι τα κοινά σημεία ανάμεσα στο κείμενο του Μπρεχτ και την *Ανυπότακτη Πολιτεία*; Να σχολιάσετε ιδιαίτερα το προσκλητήριο για αγώνα προκειμένου ν' αλλάξει ο κόσμος.

Ν. Παππάς: *Προσκώνημα στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής*

*Ήρθα ένα απόγεμα Κυριακάτικο με το λαό της Καισαριανής
 καθώς έφενγαν πανικόβλητοι οι βορινοί τύραννοί μας
 καθώς η Αθήνα ήταν ακόμη σκλαβωμένη*

⁴ Κέρπης Ιούλ., “Γιάννη Ρίτσου, *Ανυπότακτη Πολιτεία*”, στο π. *Νέα Παιδεία*, τχ. 38, Άνοιξη 1986, σ. 125.

⁵ Μπρεχτ Μπ., (μτφρ. Πλωρίτη Μ.), *Ποιήματα*, εκδ. Θεμέλιο, χ.χ., σ. 36.

*ήρθα στη μάντρα που στημένους ολόρθους σας σκότωναν
γιατί είχατε πολύ φως μες στην καρδιά σας
κι ευώδιαζαν τα ρούχα σας από λευτεριά.*

(απόσπασμα)

Να σχολιάσετε ιδιαίτερα τον τελευταίο στίχο του ποιήματος σε σχέση με το χαρακτηρισμό της πολιτείας ως “ανυπόταχτης” που χρησιμοποιεί ο Ρίτσος.

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Ποια είναι τα βασικά γνωρίσματα της γραφής του Γιάννη Ρίτσου όπως αυτά προκύπτουν μέσα από το ποίημα;
2. Ποια είναι τα κοινωνικά αιτήματα που θέτει ο ποιητής μέσα στους στίχους του;
3. Να βρείτε τους στίχους που αναφέρονται σε μια Πολιτεία έτοιμη να αρχίσει και πάλι αγώνες για ένα καλύτερο μέλλον.

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία
(45 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: .....

ΤΑΞΗ: ..... ΤΜΗΜΑ: .....

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γιάννης Ρίτσος: *Ανυπότακτη Πολιτεία*

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ: .....

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Πώς αντιμετωπίζει ο ποιητής την “υποταγμένη” πολιτεία;

.....
.....

Μονάδες 5

2. Τι σημαίνει το άνοιγμα της πόρτας για την πολιτεία;

.....
.....

Μονάδες 5

3. Ποιοι είναι οι ήρωες του ποιητή και πώς τους παρουσιάζει;

.....
.....

Μονάδες 5

4. Να σχολιάσετε τη μορφή του ποιήματος. Ποιο είναι το κυριότερο χαρακτηριστικό της;

.....
.....

Μονάδες 5